

## "بسمه تعالی"

### شورای عالی حفاظت محیط زیست در جلسه روز دوشنبه مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۶ و به استناد ماده (۱۱) قانون مدیریت پسماندها - مصوب سال ۱۳۸۳ - ضوابط و روش‌های مدیریت اجرایی پسماندهای صنایع نفت، گاز و پتروشیمی را به شرح ذیل تصویب نمود:

#### فصل ۱- تعاریف

ماده ۱- عبارات و اصطلاحاتی که در این ضوابط به کار رفته است، دارای معانی زیر می‌باشد:

الف- سازمان: سازمان حفاظت محیط‌زیست

ب- وزارت: وزارت نفت

ج- صنعت نفت: کلیه فعالیت‌های مرتبط با عملیات اکتشاف، حفاری، استخراج، فراوری، پالایش، انتقال، ذخیره، صادرات، واردات و توزیع مواد هیدروکربوری.

د- پسماند: مطابق تعریف ارائه شده در ماده ۲ قانون مدیریت پسماند، عبارت است از پسماندهای صنعتی تولیدشده در صنعت نفت که ممکن است (در مقایسه با حدود ابلاغی از سوی سازمان) به دلیل دارا بودن حداقل یکی از خواص خطرناکی از قبیل سمیت، بیماری‌زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال و خوردگی به عنوان پسماند خطرناک تلقی شود که نیاز به مدیریت خاص دارند.

پسماندهای غیر صنعتی تولیدشده در صنعت نفت (نظیر پسماندهای پزشکی، پسماندهای کشاورزی و پسماندهای عادی) مشمول این ضوابط نبوده و تابع ضوابط ابلاغی مخصوص آن پسماندها می‌باشد.

هـ - حد تبدیل پسماندهای ویژه (خطرناک) و عادی: ضوابط و حدود تبدیل پسماند ویژه به عادی اعلام شده از سوی سازمان حفاظت محیط‌زیست ملاک عمل خواهد بود.

و- تولیدکننده: آن دسته از واحدهای صنعت نفت که در فرآیند خود پسماند صنعت نفت را تولید می‌کنند.

ز- مدیریت اجرایی پسماندهای صنعت نفت: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه‌ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندهای صنعت نفت و همچنین آموزش و اطلاع‌رسانی در این زمینه می‌باشد.

ح- متصدی حمل و نقل: مطابق آیین‌نامه اجرایی حمل و نقل جاده‌ای مواد خطرناک، عبارت است از کلیه شرکت‌ها و مؤسسات حمل و نقل، سازمان‌ها، کارخانجات و ... اعم از دولتی و غیردولتی که به حمل و نقل محمولات خطرناک (تولیدات یا مواد اولیه و پسماندها) مبادرت می‌ورزند.

ط - استفاده مجدد: استفاده از مواد در همان شکل اولیه خود و در داخل همان محوطه تولید پسماند.

ی- دفع: کلیه روش‌های از بین بردن پسماندها، از قبیل دفن بهداشتی، پسماند سوزی، گازی سازی، پیرولیز و تبدیل به مواد دیگر یا انرژی بوده که به شرح ذیل تشریح می‌شود.

- دفن بهداشتی: عملیات متداول درزمینه دفن پسماند شامل تعبیه لایه‌های نفوذناپذیر و کف سازی مناسب، چاه‌های کنترل و چاه‌های خروجی گاز جهت دفن سطحی و زیرسطحی (مانند دفن لجن‌های زائد در استخرها،

حوضچه‌ها، گودال‌ها و غیره) و دفن با تکنیک‌های خاص (مانند قرار دادن مواد زائد در کپسول‌های دربسته و ایزوله از یکدیگر و از محیط و غیره).

- پسماندسوزی: سوزاندن پسماند (در حضور اکسیژن و حرارت بالا) در تجهیزات دارای استاندارد از جنبه فنی، و محیط زیستی. بسته به نوع پسماند و نوع تجهیز، ممکن است عملیات استحصال انرژی نیز در این تجهیزات صورت پذیرد.

- گازی‌سازی: تبدیل حرارتی مواد آلی پسماند به گاز سنتز قابل استفاده (حاوی مونوکسید کربن، دی‌اکسید کربن و هیدروژن) در غیاب اکسیژن.

- پیرولیز: تجزیه و شکست ترکیبات آلی و زنجیره‌های مولکولی سنگین پسماند در اثر گرمادهی در دمای نسبتاً بالا و زمان نسبتاً کوتاه در شرایط غیاب و یا در کمبود اکسیژن.

- بازیافت: استفاده از مواد مصرف‌شده برای تولید و ساخت مجدد همان کالا یا کالای قابل استفاده دیگر.

ک- واحد دفع‌کننده: کلیه واحدهای صنعتی/خدماتی ارائه‌دهنده خدمات دفع پسماند از قبیل بازیافت، سوزاندن، دفن کردن، گازی کردن و ... که به‌عنوان اشخاص حقوقی به ثبت رسیده و دارای پروانه بهره‌برداری و سایر مجوزهای لازم از دستگاه‌های ذی‌ربط هستند.

ل- سامانه بانک اطلاعاتی پسماند: نرم افزار تحت وب معاونت محیط زیست انسانی سازمان حفاظت محیط زیست به نشانی <https://iranemp.ir> که اطلاعات کاملی از واحدهای تولیدکننده و مصرف‌کننده پسماند به همراه پایش‌های آنها، در آن ثبت، نگهداری و بروزرسانی می‌شود.

ماده ۲- منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸- است.

## فصل ۲- حدود و اختیارات

ماده ۳- وزارت مکلف است ضوابط و مقررات خاصی را که منجر به تسهیل و حصول اطمینان از رعایت ملاحظات فنی و زیست‌محیطی مربوط به مدیریت پسماند صنعت نفت می‌شود تهیه و جاری‌سازی نموده و از طریق ادارات HSE مستقر در واحدهای دولتی صنعت نفت، بر کلیه مراحل مدیریت آن از مرحله تولید تا دفع نهایی نظارت نماید.

ماده ۴- وزارت مکلف است سالانه گزارشی از وضعیت مدیریت پسماند صنعت نفت (مشمول بر کمیت و کیفیت پسماندهای تولیدی صنعت نفت) و نحوه مدیریت آن را به تفکیک هر بخش (نفت، گاز، پالایش و پخش و پتروشیمی) تهیه و به سازمان ارائه نماید.

ماده ۵- مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای صنعتی و ویژه به عهده تولیدکننده پسماند می‌باشد.

تبصره ۱- تولیدکننده می‌تواند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به مدیریت اجرایی پسماند صنعت نفت را به اشخاص حقیقی و حقوقی واجد صلاحیت واگذار نماید.

تبصره ۲- معیارهای تشخیص صلاحیت اشخاص حقیقی و حقوقی برای مدیریت اجرایی پسماندها، توسط سازمان برنامه‌بودجه با همکاری وزارت تعیین خواهد شد.

تبصره ۳- در صورت واگذاری مدیریت اجرایی پسماند صنعت نفت به اشخاص حقوقی دیگر، تولیدکننده موظف است الزامات قانونی واگذاری (مانند اخذ مجوزهای موردنیاز) را رعایت کرده و از صاحب صلاحیت بودن اشخاص اطمینان حاصل نماید.

تبصره ۴- مسئولیت نگهداری، برچسب گذاری و اخذ کلیه مجوزهای لازم برای مراحل مختلف دفع پسماندها بر عهده تولیدکننده پسماندها می باشد.

ماده ۶- تولیدکننده موظف است اظهارنامه و اطلاعات کمی و کیفی پسماندهای تولیدی و روش های مدیریت آن را ثبت و مستند کرده و از طریق سامانه بانک اطلاعاتی پسماند به سازمان اعلام نمایند.

تبصره ۱- ثبت اطلاعات در سامانه بانک اطلاعاتی پسماند به آدرس اعلامی از سوی سازمان برای کلیه تولیدکنندگان به منزله تسلیم اظهارنامه پسماند بوده و الزامی محسوب می شود.

تبصره ۲- واحدهایی که از ورود اطلاعات به سامانه بانک اطلاعاتی پسماند خودداری و یا از ارائه اطلاعات صحیح به مأمورین سازمان خودداری و یا اطلاعات خلاف واقع را در اختیار قرار دهند، مشمول ماده ۱۶ قانون هوای پاک خواهند شد.

تبصره ۳- وزارت در اجرای ماده ۳۲ آیین نامه اجرائی قانون مدیریت پسماندها به منظور همکاری جهت تکمیل بانک اطلاعاتی پسماندها موظف است نسبت به الزام واحدهای صنعت نفت جهت همکاری اقدام نماید.

تبصره ۴- به منظور اعمال نظارت های تخصصی موثر و بررسی و تهیه گزارشات تحلیلی وضعیت مدیریت پسماند صنعت نفت، سازمان موظف است طی هماهنگی با وزارت، دسترسی های لازم به سامانه بانک اطلاعاتی پسماند را در سطوح مختلف در اختیار وزارت و ارکان تابعه آن قرار دهد.

### فصل ۳- مدیریت پسماندها (کاهش، حمل و نقل، نگهداری، تفکیک، برچسب گذاری، بازیافت، دفع)

ماده ۷- تولیدکنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی های پسماند ویژه می باشند، موظف اند با بهینه سازی فرایند و بازیابی، پسماند خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آیین نامه اجرایی قانون پیش بینی شده است، در حد مجاز نگه دارند.

ماده ۸- با تغییر فناوری و روی کار آمدن فناوری های نو، واحدهای تولیدکننده و همچنین واحدهای مدیریت اجرایی پسماند، موظف به بررسی کارایی این فناوری ها و در صورت تائید سازمان و وزارت، استفاده از آنها به جای روش قدیمی تر می باشند.

ماده ۹- واحدهای تولید کلر با فرآیند کلرآلکالی ملزم به کاهش مقدار پسماند جیوه ای (حداکثر ۲/۵ درصد وزن کلر تولیدی) یا شدت آلودگی پسماندهای مذکور بوده و باید پسماند تولیدی و میزان کلر تولیدی خود را در فرم های اظهارنامه ثبت و به سازمان گزارش نمایند. متخلفین از مفاد این ماده به حداکثر مجازات مقرر در ماده ۱۶ قانون مدیریت پسماندها محکوم خواهند شد.

تبصره: با عنایت به تصویب نامه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون میناماتا در مورد جیوه، رعایت کامل مفاد این کنوانسیون الزامی می باشد.

ماده ۱۰- کلیه تولیدکنندگان پسماندهای صنعت نفت مکلف اند در فرآیند و خطوط تولید اقدامات ذیل را انجام دهند.

۱- فرآیند واحدهای جدید را به گونه ای طراحی نمایند که پسماند صنعتی و ویژه کمتری تولید شود.

۲- در صورت امکان فرآیندهای موجود را اصلاح یا به گونه ای راهبری نمایند که پسماند صنعتی و ویژه کمتری تولید شود.

۳- از اختلاط پسماندهای صنعتی ویژه با سایر پسماندها جلوگیری نمایند.

- ۴- پسماندهای صنعتی را حسب کمیت و کیفیت و نوع عادی و ویژه تفکیک، برچسب گذاری و در محل مناسب نگهداری نمایند.
- ۵- اطلاعات و آمار عملکردی و مدیریت زیست محیطی پسماندها را به طور مستمر ثبت نماید.
- ماده ۱۱- مدیریت اجرایی موظف است بسته به نوع پسماند و روش دفع نهایی آن، نسبت به تصفیه پسماند با استفاده از روش های فنی مناسب اقدام نماید.
- ماده ۱۲- تولیدکننده باید روش های استفاده مجدد از پسماند را بررسی و حتی الامکان پسماندهای تولیدی خود را مورد استفاده مجدد قرار دهد.
- ماده ۱۳- پسماندهای ویژه باید در ظروف مخصوصی که دارای ویژگی های ذیل است نگهداری شوند.
- الف) قابلیت حمل ایمن و آسان متناسب با مقدار و وضعیت فیزیکی پسماند.
- ب) دارای جنس مناسب متناسب و سازگار با نوع پسماند.
- ج) استحکام کافی. (نباید در اثر جابجایی و حمل و نقل دچار شکستگی یا نشت شوند)
- ماده ۱۴- پسماندهای صنعتی ویژه نباید بیش از شش ماه در محل نگهداری شود. نگهداری و جابجایی این پسماندها (در داخل واحد صنعت نفت) طی مدت مذکور نیز نباید باعث ایجاد و انتشار آلودگی در محیط شود.
- ماده ۱۵- حمل و نقل درون مرزی پسماندهای ویژه تابع آیین نامه اجرائی حمل و نقل جاده ای مواد خطرناک مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۲۲ هیئت وزیران (تصویب نامه شماره ۴۴۸۷۰/ت/۲۹۰۲۲ ه مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۷ هیئت وزیران) و اصلاحات بعدی خواهد بود.
- تبصره ۱- هرگونه بارگیری، حمل و نقل و تخلیه بار حاوی پسماندهای صنعت نفت از هر مکان به محل دیگر از طریق ثبت اطلاعات در سایت مدیریت پسماندهای سازمان میسر خواهد بود.
- تبصره ۲- تولیدکننده موظف است ضمن انعکاس مراتب به ارکان سازمان حفاظت محیط زیست از طریق سامانه بانک اطلاعاتی پسماند، بارنامه انتقال پسماند ویژه را تهیه و نسخه ای از آن را به اداره محیط زیست شهرستان مبدأ انتقال پسماند نیز ارائه نماید.
- تبصره ۳- حمل و نقل پسماندهای ویژه باید از طریق متصدیان حمل و نقل (دارای مجوز حمل پسماند) و با رعایت ضوابط جاری کشور صورت پذیرد.
- تبصره ۴- کلیه مسئولیت ها و عواقب ناشی از حمل پسماند نظیر انفجار، آتش سوزی، ریخت و پاش، نشت و ...، متوجه متصدی حمل و نقل بوده و وی موظف به پاک سازی، جبران خسارت آلودگی و سایر عواقب ناشی از آن می باشد. در این خصوص لازم است تولیدکننده کلیه مسئولیت های حمل پسماند را به متصدی حمل و نقل اعلام نماید.
- تبصره ۵- تولیدکننده باید متصدی حمل و نقل را از مشخصات و مخاطرات پسماند و نحوه اقدام در صورت بروز شرایط اضطراری آگاه نموده و نسخه ای از این اطلاعات را به صورت مکتوب به وی ارائه نماید.
- تبصره ۶- متصدیان حمل و نقل پسماندهای ویژه صنعت نفت، موظف اند از تحویل گرفتن پسماندهای با ظروف نامناسب و فاقد برچسب خودداری نمایند.
- ماده ۱۶- متصدیان خودروهای تخلیه کننده پسماندهای صنعت نفت در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات مندرج در مواد ۱۶، ۱۹ و ۲۰ قانون مدیریت پسماندها، بر اساس ماده ۱۹ قانون حفاظت خاک نیز ملزم به پاک سازی محیط و جبران خسارت به اشخاص حقیقی و حقوقی نیز خواهند شد.

**ماده ۱۷-** نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه طبق مواد ۱۴ و ۱۷ قانون مدیریت پسماندها، تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. مدیریت پسماندهای دریایی تابع الزامات کنوانسیون MARPOL می- باشد.

تبصره- سازمان در راستای حفظ ذخایر و منابع طبیعی و با رعایت قوانین و ضوابط ملی و بین المللی مربوط و کنوانسیون بازل در زمینه صدور مجوز واردات و صادرات پسماند جهت بازیافت و یا سایر روش های دفع اقدام می نماید.

**ماده ۱۸-** تولیدکنندگان پسماند باید روش های مختلف دفع نهایی پسماند و صلاحیت واحدهای دفع کننده را بررسی و سپس روش مناسب و واحد دفع کننده مناسب را انتخاب نمایند. در انتخاب روش دفع نهایی پسماند، باید بازیافت پسماند به عنوان اولویت اول مدنظر قرار گیرد.

تبصره ۱- در صورتی که تولیدکننده رأساً نسبت به دفع پسماند اقدام می کند، باید روشی را انتخاب کند که باعث ایجاد آلودگی ثانویه برای محیط زیست نشده و با ضوابط و استانداردهای ابلاغی از سوی سازمان حفاظت محیط زیست در تعارض نباشد.

تبصره ۲- در صورت واگذاری عملیات دفع پسماند به واحدهای دفع کننده، کلیه عواقب و مسئولیت های ناشی از عدم دفع اصولی پسماندها، پاک سازی آلودگی های احتمالی، جبران خسارات ناشی از آلودگی، پایش یا سایر مسئولیت هایی که ممکن است در طول زمان متوجه عملیات دفع شود، به عهده واحد دفع کننده می باشد. در این خصوص لازم است تولیدکننده کلیه مسئولیت های دفع پسماند را به واحد دفع کننده اعلام نماید.

تبصره ۳- تولیدکننده باید واحد دفع کننده را از مشخصات و مخاطرات پسماند آگاه نموده و اطلاعات مورد نیاز در خصوص پسماند را به وی ارائه نماید. واحد دفع کننده نیز موظف به درخواست اطلاعات مورد نیاز از تولیدکننده می باشد.

تبصره ۴- واحدهای دفع کننده پسماندهای ویژه صنعت نفت، موظف اند از تحویل گرفتن پسماندهایی که مشخصات آن اعلام نشده یا با مشخصات اعلام شده مغایرت دارد، خودداری نمایند.

تبصره ۵- تولیدکننده موظف است مراتب دفع پسماند را از طریق سامانه بانک اطلاعاتی پسماند سازمان حفاظت محیط زیست گزارش نماید.

تبصره ۶- چنانچه تولیدکننده واحد توانمند جدیدی را در زمینه بازیافت/دفع پسماند شناسایی کند که در فهرست واحدهای ذیصلاح نباشد، آن را به ادارات کل حفاظت محیط زیست استان معرفی می نماید. ادارات کل حفاظت محیط زیست موظف اند حداکثر طی دو ماه ضمن بررسی توان این واحدها و در صورت تأیید شرایط، در خصوص فرایند اخذ مجوزهای لازم، همکاری و اقدام نمایند.

**ماده ۱۹-** ضوابط استقرار واحدهای بازیافت/دفع و ایجاد محل های دفن پسماندهای صنعتی و ویژه (منجمله پسماندهای صنعت نفت) توسط سازمان و با همکاری وزارت تعیین خواهد شد.

تبصره - وزارت موظف است در صورت نیاز وزارت و اعلام آمادگی بخش خصوصی برای ایجاد صنایع بازیافت یا ایجاد محل دفن پسماندهای صنعتی و ویژه (منجمله پسماندهای صنعت نفت)، همکاری و حمایت لازم را با وی به عمل آورد. سازمان نیز موظف است فرایند اخذ مجوزهای مربوطه را تسهیل نماید.

**ماده ۲۰-** انجام مطالعات ارزیابی اثرات زیست محیطی در مکان یابی و امکان سنجی مراکز دفن و دفع انواع پسماندهای صنعت نفت طبق بند ۳۸ ماده ۳۸ قانون برنامه ششم توسعه و آیین نامه ارزیابی اثرات زیست محیطی طرح های بزرگ تولیدی، خدماتی و زیربنایی (موضوع تصویب نامه شماره ۲۱۴۲۸۷/ت/۴۵۸۸۰ هـ مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۰۳ هیئت وزیران) الزامی می باشد.

**ماده ۲۱-** مدیریت اجرایی پسماندهای صنعت نفت مکلفانند از خدمات کارشناسان و متخصصین واجد شرایط (به‌طور ترجیحی گرایش‌های مرتبط مهندسی محیط‌زیست و بهداشت محیط) در فرآیند مدیریت زیست‌محیطی پسماندها استفاده نمایند.

**ماده ۲۲-** وزارت موظف است برنامه‌های آموزش مدیریت پسماندهای صنعت نفت را به‌منظور اطلاع‌رسانی در این حوزه تهیه و اجرا نماید.

**ماده ۲۳-** نظارت و مسئولیت حسن اجرای این ضوابط به عهده وزارت می‌باشد.